

Komplikovaný systém plateb daní firem

Definice problému

Světová banka (WB) mezi lety 2006 a 2020 každým rokem vyhodnocovala národní systémy podávání a platby tří položek: daňových příznání - k dani z přidané hodnoty a daně z příjmů právnických osob - a sociálních a zdravotních odvodů za své zaměstnance na základě standardizovaného modelového příkladu středně velkého podniku. Z posledního šetření WB *Doing Business* v roce 2020 vyplynulo, že celková doba nutná pro tyto úkony je v ČR sedmá nejvyšší v EU.

Zásadní je přitom skutečnost, že ač roku 2006 klesl odhadovaný čas o téměř tři čtvrtiny¹, drtivá většina tohoto zlepšení se odehrála mezi lety 2006 a 2011, přičemž od roku 2013 je časová dotace na tyto úkony prakticky neměnná. Jinými slovy došlo k zastavení pokroku, a na významný krok kupředu, jež umožnila digitalizace a zlepšení některých procesů, se již dlouho nenavázalo.

Tyto ukazatele je nutné brát pouze jako jednu součást širšího problému, a sice komplikovanosti a náročnosti procesů výměry a platby daní a odvodů. Rozdíly (zejména mezi alespoň rámcově srovnatelnými systémy v EU) totiž mohou vznikat například v rozsahu požadovaných informací, způsobu zadávání, nutnosti opakovaného poskytování stejných informací, apod.

¹[Doing Business Legacy | World Bank](#)

Dopady problému

Pro účely tohoto dokumentu jsme identifikovali a blíže se zabývali dopady shrnutými v následující tabulce.

Individuální dopady	Dopady na firmy	Časová zátěž při přípravě podání
		Potřeba externího poradenství
Systemické dopady	Dopady na správce daně	Nákladnější administrace Zvýšená komplexita daňových kontrol
	Dopady na společnost	Změna chování plátců daně

Toto náhledové vyčíslení dále operuje s položkami tučně zvýrazněnými v předchozí tabulce. Jedná se o dopady, u nichž lze očekávat jak významný podíl na celkových nákladech problému, tak i přímočařejší kvantifikaci nákladů těchto dopadů.

1. Časová zátěž při přípravě podání

Příprava, podání a úhrada pro tři výše uvedené daně/odvody vyžaduje hodiny práce pro vyhledávání informací, počítání, a vyplňování formulářů. Podniky přitom mohou k zajištění těchto úkonů využívat buď interní nebo externí lidské zdroje, vždy jim ovšem vznikají náklady. Jelikož tato příprava trvá o 60 % déle, než medián v rámci zemí EU, jedná se o nezanedbatelnou položku.

2. Další významné nezahrnuté dopady

Potřeba externího poradenství

Jak bylo naznačeno u dopadu [Časová zátěž při přípravě podání](#), v některých případech firmy přistupují k plnění svých povinností v oblasti daní a odvodů za pomocí externích pracovníků. Ať už se jedná o oblast účetnictví v procesu vyhledávání a zpracování údajů pro výpočet závazků, nebo daňové poradenství při samotném výpočtu a podání daňových přiznání, často je potřeba specializovaných znalostí pro posouzení jednotlivých případů.

Výpočet tohoto dopadu nezahrnujeme do tohto náhledového vyčíslení ze dvou souvisejících důvodů: v první řadě nejsme schopni kvalifikovaně určit míru prolínání s výše uvedeným. Pakliže v některých případech minimálně část úkonů, na jejichž vykonání je alokovan čas v předchozím dopadu, již byla vykonávána v rámci externího poradenství, je problematické přičítat nějaký agregovaný odhad celkových výdajů na služby tohoto typu. Od toho by nejdříve bylo zapotřebí odečíst hodnotu outsourcovaných "běžných" služeb, které si jindy

společnosti zajišťují interně - k čemuž chybí data, a zároveň to vzhledem ke strukturaci některých poradenských služeb nemusí být možné.

Za druhé je ovšem složité použít cokoliv jiného, nežli agregovaný odhad - pomocí něj totiž lze "obejít" problematiku v tom, které firmy potřebují poradenství a v jaké míře. Alternativní postup by tedy vyžadoval formulaci předpokladů o (s)potřebě těchto služeb a výpočet "bottom-up," tedy na základě jednotlivých hospodářských subjektů. Ani pro takový postup ovšem nejsou dostupná vhodná data, jelikož jsou firmy v této oblasti z pochopitelných důvodů diskrétní.

Změna chování plátců daně

Dalšími náklady, které vznikají v důsledku chování plátců daně, ovšem jejich primárními nositeli je společnost obecně, mohou být ztráty v souvislosti s daňovou optimalizací, příp. explicitními daňovými úniky. Komplikované systémy a komparativně vyšší náklady spojené s výše zmíněnou *compliance* mohou pro takové chování vytvářet jak motiv, tak i prostředek².

Nákladnější administrace a zvýšená komplexita daňových kontrol

Jelikož je sledovaným problémem komplikovanost daňového a odvodového systému obecně, lze se domnívat, že alespoň částečně bude způsobovat nárůst nákladů i na straně správců daně. K tomu může docházet jednak "pravidelně" - tj. každé podání je o něco složitější na administrativu (např. nákladnější IT systém pro zpracování se všemi detaily, více dotazů apod.), a jednak také při jednotlivých daňových kontrolách, které se v některých případech mohou protahovat či stávat méně srozumitelnými pro plátce a/nebo správce daně.

V současné době nedisponujeme daty, jež by umožnily efekty skrze tyto dopady zahrnout do náhledového vyčíslení. Nelze totiž stanovit konkrétní vztah mezi časovými náklady na straně plátců daně a správců daně. Přesto je pravděpodobné, že v nějaké míře existovat budou, přičemž např. v roce 2020 výdaje Finanční správy ČR na správu daní (tj. bez zohlednění odvodů) činily zhruba 13,5 miliardy Kč (z čehož na daňové činnosti připadalo zhruba 94 %).³

Compliance menších podniků

Nejzásadnějším slepým místem současného vyčíslení je ovšem nezahrnutelnost mikro- a malých podniků. Ty totiž i nedávná studie pro Evropskou komisi⁴ identifikovala jako nositele velké většiny celkových nákladů na daňovou *compliance* obecně. To je dáno především jejich

² [Kaghazloo, Borrego, 2021: Designing a Model of the Factors Affecting Tax professionals' Tax noncompliant behaviour using The ISM Approach](#)

³ [NKÚ, 2022: Kontrolní závěr z kontrolní akce 21/34: Peněžní prostředky státu z daně silniční a správa této daně](#)

⁴ [European Commission, Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, European Innovation Council and SMEs Executive Agency, Di Legge, A., Ceccanti, D., Hortal Foronda, F. \(2022\). Tax compliance costs for SMEs : an update and a complement: Final report.](#)

drtivou převahou s ohledem na absolutní počty - EU podíl přes 97 % nákladů lze kontrastovat s necelým 98 %⁵ podílem těchto podniků na ekonomických subjektech v ČR.

Výsledky kalkulací na základě modelového příkladu (viz níže) ovšem není možné spolehlivě rozšířit i o problematiku této skupiny. Nejedná se totiž o kalkulaci celkových nákladů, ale jen těch prisuditelných nadměrné zátěži v národním daňovém systému - kterou pro subjekty s touto velikostí nejsme schopni posoudit.

Monetizace

Dopad 1 - Časová zátěž při přípravě podání

Poslední dostupná metrika⁶ WB uvádí, že na zpracování povinností k dani z příjmů právnických osob, dani z přidané hodnoty a odvodů za zaměstnance středně velká modelová společnost vynaloží v ČR 230 hodin ročně. Mediánová hodnota za všechny země EU přitom činí pouze 143 hodin ročně, tedy o 87 hodin (37,8 %) méně.

Tuto nadměrnou zátěž následně můžeme vynásobit odhadovanou hodinovou sazbou pro osoby, které tyto činnosti budou vykonávat (321,5 Kč/hod.).⁷ Výsledkem je tak odhad dodatečných ročních nákladů vynaložených modelovou společností.⁸

Posledním krokem pro odhad monetizace tohoto dopadu je pak vynásobení výše zjištěné částky počtem společností, kterých se dotýká. V České republice bylo ke konci roku 2022 celkem 32 950 ekonomických subjektů s 20 a více zaměstnanci, z toho 2 411 podniků s 250 a více zaměstnanci.⁹

Ačkoliv modelový případ WB předpokládá firmu o 60 zaměstnancích, minimálně pro firmy o 20 až 249 zaměstnancích lze předpokládat, že bude reprezentovat průměr, a na tyto tedy lze aplikovat výše spočítanou sumu. U zbylých 2 411 podniků s více než 249 zaměstnanci jsme nakonec zvolili tentýž postup, a to na základě ověření silných a slabých stránek dostupné literatury na toto téma.

Literatura ohledně *compliance costs* je samozřejmě předmětem zájmu¹⁰, přičemž otázka vlivu zaměstnanců na jejich absolutní i relativní velikost je důležitá, nikoliv však zcela

⁵ [Ekonomické subjekty - časové řady | ČSÚ](#)

⁶ Z roku 2020

⁷ Pro tyto účely byla použita informace z informačního systému o průměrném výdělku pro mzdovou sféru a NACE kód N. Právě do této kategorie spadají např. činnosti daňového poradenství a účetnictví. Průměrná hodinová sazba pak byla spočtena jako podíl mediánové superhrubé mzdy a placené doby práce.

⁸ Tyto náklady v logice tohoto vyčíslení považujeme za společensky nežádoucí, jelikož se jedná o nadměrnou zátěž a produktivitu vynaloženou na úkony vycházející pouze ze způsobu a struktury administrativních požadavků.

⁹ [Ekonomické subjekty - časové řady | ČSÚ](#)

¹⁰ [Eichfelder, S., Vaillancourt, F., 2014: Tax Compliance Costs: A Review of Cost Burdens and Cost Structures](#)

ignorovaným tématem¹¹¹²¹³. Právě poslední citovaný zdroj - studie provedená na vzorku více než 2 000 společností v EU v roce 2022 - dospěla k závěru, že právě v případě daně z příjmů právnických osob, daně z přidané hodnoty, a odvodů vztah nákladů na *compliance* a rostoucí velikosti slábne¹⁴. Z tohoto důvodu (slabý odhadovaný efekt) a zároveň také očekávatelné slabé spolehlivosti případné modifikace na základě zahraničních dat (která by o to více "zakryla" právě efekt specifické české právní úpravy) jsme se rozhodli pro účely náhledového vyčíslení zůstat u konzervativního odhadu jednotné výše nákladů. Případné detailnější zpracování tohoto tématu může - např. v návaznosti na sběr lokálních dat - v této oblasti navázat a vyčíslení rozšířit.

V souladu s Metodikou měření administrativní zátěže podnikatelů MPO¹⁵, která reflektuje i závěry OECD, byly k nákladům dále přičteny také režijní náklady ve výši 15 % přímých nákladů na práci. Tato metoda je doporučována ve většině situací s výjimkou hodnocení pro malé podniky¹⁶ - které jsou z této analýzy vyloučeny.

Shrnutí

V současné době poskytuje nejlepší zdroj pro komparativní posouzení časové náročnosti plnění povinností v oblasti daní a odvodů historická metrika Světové banky. Na základě této předpokládáme, že české střední a velké podniky ročně potřebují 87 hodin práce více na této agendě.

Společenské náklady (v Kč)	
Přímé náklady na práci	921 681 256
Režijní náklady spojené s administrativními úkony	138 252 188
Celkem	1 059 933 444

Ač toto přehledové vyčíslení operuje pouze s jedním typem dopadů a omezuje se na střední a velké podniky, přesahuje konzervativní odhad nákladů v důsledku nadprůměrné časové náročnosti zpracování vybrané daňové agendy 1,059 miliardy Kč pro rok 2022.

¹¹ Allers, Marten. "Tax Compliance Costs in the Netherlands." In *Tax Compliance Costs: Measurement and Policy*, 1995, edited by Cedric Sandford.

¹² [Vaillancourt F., César E. R., Barros M. S., \(2013\): The Compliance and Administrative Costs of Taxation in Canada](#)

¹³ [European Commission, Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, European Innovation Council and SMEs Executive Agency, Di Legge, A., Ceccanti, D., Hortal Foronda, F. \(2022\). Tax compliance costs for SMEs : an update and a complement: Final report](#)

¹⁴ str. 21-22, tamtéž.

¹⁵ [Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2017. Metodika měření a přeměrování administrativní zátěže podnikatelů](#)

¹⁶ [Úřad vlády ČR, 2016. Metodika pro měření celkových nákladů na plnění povinností vyplývajících z regulace.](#)

Zdroje

- Allers, M. (1995). "Tax Compliance Costs in the Netherlands." In *Tax Compliance Costs: Measurement and Policy*, edited by Cedric Sandford. Bath, U.K.: *Fiscal Publications*, 1995.
- Doing Business Legacy*. (2021). World Bank.
<https://www.worldbank.org/en/businessready/doing-business-legacy>
- Eichfelder, S., & Vaillancourt, F. (2014). Tax Compliance Costs: A Review of Cost Burdens and Cost Structures. *Revista Hacienda Pública Española*, 210(3), 111–148. <https://doi.org/10.7866/hpe-rpe.14.3.5>
- Ekonomické subjekty - časové řady. (2024). *Ekonomické subjekty - časové řady | ČSÚ*. Czso.cz. https://www.czso.cz/csu/czso/res_cr
- European Commission, Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, European Innovation Council and SMEs Executive Agency, Di Legge, A., Ceccanti, D., Hortal Foronda, F. (2022). Tax compliance costs for SMEs : an update and a complement : final report, Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2873/180570>
- Kaghazloo, F., & Borrego, A. C. (2021). Designing a Model of the Factors Affecting Tax professionals' Tax noncompliant behaviour using The ISM Approach. *Public Organization Review*, 22(4), 1099–1120.
<https://doi.org/10.1007/s11115-021-00572-y>
- Ministerstvo průmyslu a obchodu, (2017). Metodika měření a přeměrování administrativní zátěže podnikatelů. Dostupné z:
<https://www.mpo.cz/cz/podnikani/regulace-podnikani-a-snizovani-administrativni-zateze/snizovani-administrativni-zateze-podnikatelu/metodika-mereni-a-premerovani-administrativni-zateze-podnikatelu-verze-2-1-spolecne-s-provadcemi-pokyny--230502/>
- NKÚ, (2022). Kontrolní závěr z kontrolní akce 21/34: Peněžní prostředky státu z daně silniční a správa této daně. Dostupné z:
<https://www.nku.cz/assets/kon-zavery/k21034.pdf>
- Úřad vlády ČR, (2016). Metodika pro měření celkových nákladů na plnění povinností vyplývajících z regulace. Dostupné z:
https://vlada.gov.cz/assets/ppov/lrv/ria/metodiky/Nakladova-metodika-_UV-2016-05-10_-finalni-verze.pdf
- Vaillancourt F., César E. R., Barros M. S., (2013). *The Compliance and Administrative Costs of Taxation in Canada. Studies in Budget and Tax Policy. Fraser Institute*. <<http://www.fraserinstitute.org>>.

Disclaimer:

All featured results and commentaries have a preliminary character and are subject to revision.

